

Sherman M.I.
Kherson State University
Bezbah O.M.
Kherson State Marine Academy

PROFESSIONAL IDENTITY HOW FACTOR OF FORMING OF INFORMATIVE CULTURE OF FUTURE NAVIGATORS

Summary

On the basis of summarizing the information in specialized pedagogical editions, clarified the concept of «information culture of future navigators». Justified its structure as part of personality-motivational, cognitive, procedural and operational, communicative and result-evaluation components. The content of personality-motivational component. Carried out a comparison of the content of this component with the content for the «professional identity». The influence of professional identity and the level of formation of professional identity formation components of the information culture of the future navigators.

Keywords: informative culture, future navigators, components of informative culture, professional authentication, professional identity.

УДК 81'246.2 (71)

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ БІЛІНГВІЗМУ В КАНАДІ

Шийка Ю.І.

Національний університет «Львівська політехніка»

Здійснено аналіз історичних передумов розвитку білінгвізму в Канаді. Період дослідження – XVI–XX ст. Вивчено та проаналізовано наукову літературу, присвячену висвітленню проблеми зародження та розвитку білінгвізму в Канаді за даний проміжок часу. Встановлено, що білінгвізм у Канаді набув поширення через колонізацію земель двома країнами – Великобританією та Францією, тож через низку соціальних та економічних чинників виникла необхідність у володінні двома мовами. У статті висвітлено основні етапи розвитку білінгвізму, а також політичні, економічні та соціальні чинники, які мали великий вплив на поширення двомовності.

Ключові слова: поселення, корінні племена, іммігранти, етнічна асиміляція, колоністи, офіційна мова.

Постановка проблеми. Мова одночасно служить символом та середовищем національної культури. Мовне питання Канади є набагато складнішим, ніж просто вибір однієї чи кількох мов, якими послуговуються при спілкуванні. Воно стосується того, яка з культур існуватиме, а яка приречена на занепад. Це питання однаково важливе для старшого покоління канадців та для новоприбулих іммігрантів. Частина мешканців країни переконана, що повинна існувати єдина Канада, а це поняття передбачає і єдину мову. Однак до уваги не приймається той факт, що в країні мешкають іншомовні громадяни, і їхня мова має право на подальше існування. Поняття Канади як білінгвальної країни не є новим концептом у канадській політиці; його можна прослідкувати ще з часів європейської колонізації Канади. Проаналізуємо історію зародження та розвитку білінгвізму в Канаді.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Передумови, зародження та розвиток білінгвізму в Канаді є предметом досліджень низки науковців, а саме Ч. Боберга, М. Гайнса, М. Конрад, Д. Престона, Г. Варріка, Д. Едвардс, М. Брука тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень присвячених темі виявленню історичних передумов розвитку білінгвізму в Канаді, вивчення наукових джерел та останніх досліджень дало змогу виявити об'єктивну потребу аналізу і систематизації історичних передумов зародження і розвитку білінгвізму в Канаді.

Мета статті. Мета нашого дослідження – здійснити аналіз наукової літератури, присвяченої висвітленню проблеми зародження та розвитку білінгвізму у Канаді впродовж XVI–XX ст.

Виклад основного матеріалу. Хоча першими основними європейськими поселеннями в Канаді прийнято вважати французькі, однак історію колонізації території, яку ми сьогодні називаємо Канадою, фактично розпочали вікінги. Давньоісландські саги розповідають про скандинавські морські подорожі до Північної Америки наприкінці X століття. Згідно з цими даними Л. Еріксон (L. Eiriksson) став першим європейцем, який ступив на північноамериканську землю [1]. Перед прибуттям європейських колоністів на землі Північної Америки на початку XVI століття, населення Європи становило близько 100 мільйонів, а населення Америки – 15 мільйонів. Корінні жителі Америки розмовляли мовами неспорідненими із жодною з європейських мов і часто неспорідненими між собою. У північній третині материка Північна Америка, де розташована Канада, існувало близько 60 різних мов, які належали до кількох мовних сімей [5].

Переселення французів до Канади, та й загалом до Північної Америки, розпочалось близько 500 років тому з першої подорожі Ж. Карт'є (J. Cartier), бретонського моряка, якому король Франциск I доручив пошуки нових земель для колоній. Найперші британські експедиції до Канади організував король Генріх VII, який доручив венеційському мореплавцю Дж. Каботу (J. Cabot) дослідити Північну Америку. Дж. Кабот відкрив східний берег Канади

в 1497 р., випередивши Ж. Картьє на декілька десятиліть та посприяв Англії у заснуванні своєї колонії в Америці [4].

Перші європейські поселенці зіткнулися з необхідністю налагодження порозуміння з людьми, що розмовляли мовами східного побережжя, а саме з алгонкінськими та ірокезькими мовами. Однак кілька десятиліть до подорожі Ж. Картьє французькі моряки уже зустрічалися з американськими індіанцями, коли європейські риболовецькі судна приставали до берегів щоб полагодити та просушити свої сіті. Один з цих моряків Т. Губерт з Дьєпа (Th. Hubert of Dieppe) у 1504 р. зустрівся з корінними жителями Канади і привіз до Франції кількох молодих індіанців, сподіваючись, що ті опанують французьку мову, однак ця спроба зазнала невдачі. Ж. Картьє шукав шлях до Індії і для цього йому була потрібна достовірна інформація, яку він міг отримати тільки від місцевих жителів. Проте ані він, ані члени його екіпажу не володіли місцевою мовою. Тож, щоб продовжити свій шлях, він чи хтось з його команди мав вивчити мову корінних жителів або ж навчити індіанців французької. Випробовувалися обидва підходи. Ж. Картьє сам вивчив 6 слів мови племені мікмаків. Однак, це не принесло жодної користі, оскільки двома тижнями пізніше він зустрівся з представниками племені ірокезів і почув мову, яка належала до абсолютно іншої мовної сім'ї. Ж. Картьє спробував навчити корінних жителів французької мови. Для цього він викрав двох синів вождя і привіз їх у Францію, частково як трофей, а частково як потенційних перекладачів. Цей вчинок призвів до довготривалого недовір'я між плем'ям ірокезів та французами [5].

Хоча деякі французькі дослідники і продовжували вивчати мови корінних племен, імперська політика Франції полягала в етнічній асиміляції. Ж.-Б. Кольбер (J.-B. Colbert), французький державний діяч при Людовіку XIV сподівався об'єднати два народи в один. Ті, які були найближче знайомі зі звичаями корінних жителів, вважали, що такий план неодмінно зазнає краху через культурні, лінгвістичні та економічні причини. Засновник монастиря урсулинок у м. Квебек у 1639 р. пояснював, що для француза було набагато легше пристосуватися до життя серед корінних індіанців, аніж індіанцю стати французом [5].

Більша частина ранньої історії європейського впливу на Північну Америку стосується боротьби між двома колонізаторами – Англією та Францією. Англії заснували постійні колонії в Північній Америці приблизно в той же час, що і французи, тобто на початку XVII ст. Англіїські поселення швидше розвивалися, ніж французькі завдяки кращому клімату, доступним ресурсам та більшому припливу нових іммігрантів. Французька еміграція у Північну Америку налічувала не більше 10000-15000 осіб упродовж 150-літньої історії Нової Франції. Природний приріст став основним фактором зростання населення до 70000 чоловік до 1760 р. [5] На відміну від французьких, до британських колоній за той же період прибуло більше 300000 іммігрантів, тож кількість населення до 1760 р. зросла до 1 мільйона осіб [4]. Сутичка французьких та британських конкуруючих зацікавлень стала невідворотною, а її результат повинен був визначити, хто контролюватиме Канаду та її загальну більшу частину Північної Америки.

Невідворотний конфлікт французьких та британських колонізаторів призвів до франко-індіанської війни – сутичок, битв і приграничних конфліктів двох колонізаторських сил та їхніх ту-

більних союзників, – що тривала впродовж кількох десятиліть. Згодом війна переросла у конфлікт, відомий як Семирічна війна (1756-1763), переломний момент якої був у 1759 р., коли британська армія під командуванням генерала Дж. Вольфа (J. Wolfe) розбила французьку армію генерала Л.-Ж. маркіза де Монткальма (L.-J. de Montcalm) у битві на Полях Авраама і захопила Квебек після довгої та важкої облоги. Залишки французької армії відступили до Монреалю, але наступного року Монреаль здався. Ці події започаткували невідворотність занепаду французького впливу. Французи стали переможеючим народом. Успіх Британії мав кілька важливих наслідків: він припинив подальшу французьку еміграцію до Канади; відкрив шлях до чергової британської колонізації північних земель, що призвело до того, що колишні французькі колонії опинилися у ролі франкомовної меншини на англomовному континенті [1]. Нова Франція відійшла у британське володіння, і французька мова недовго залишалася мовою більшості населення. Державні службовці, війська та деякі купці повернулися до Франції, а їхні місця в Канаді зайняли британські посадовці. Невдовзі міста стали англomовними. Менше аніж за століття Монреаль став англomовним регіоном, і близько половини населення міста Квебек також розмовляли англійською. У сільських місцевостях і досі переважала французька мова, однак не всюди. Хоча падіння Нової Франції у 1763 р. припинило будь-яку можливість імміграції з Франції, однак не зупинило розповсюдження французької мови. Адміністративні та військові чиновники повернулися до Франції, а ті, що залишились, не мали наміру покидати свою землю, мову та релігію. Вони сформували 65-тисячну общину, яка розмовляла мовою, що була в ті часи більш престижною ніж англійська і яка вважалася міжнародною мовою Європи [5].

Демографічну основу англomовної Канади сформували не лише вихідці з Великобританії, але й американські колоністи. Військові дії в Сполучених Штатах Америки змусили майже 100000 лоялістів переїхати до Канади, більшість з яких оселилася на території сучасної провінції Онтаріо [1]. Лоялісти принесли зі собою не тільки мову, але й свої звичаї та ідеали. Вони скоро стали доміантною частиною населення не лише у лінгвістичному аспекті, але й у соціальному, економічному та політичному.

Два народи з різними мовами та культурами рано чи пізно повинні були зіткнутися на політичній арені. Допоки франко-канадці залишалися відокремленими в ізольованих сільських спільнотах з власними законами та інституціями, контакт з британськими завойовниками залишався на вдавено-дипломатичному рівні. Це було вигідно для Великої Британії, щоб все залишалось на своїх місцях з огляду на те, що американські революційні настрої могли заповонити і Канаду, і підбурити франко-канадську спільноту повстати проти нової влади. Така стурбованість безперечно пришвидшила прийняття Акту про Квебек у 1774 р., який гарантував підтримку французьких цивільних прав, звичаїв, віросповідань та освіти [6].

У 1791 р. згідно з Конституційним актом були утворені нові територіальні одиниці: на території колишньої французької колонії Квебек утворилась Нижня Канада і Верхня Канада – сучасна провінція Онтаріо. Конституційний акт не вирішував мовного питання. Однак, це питання постало при зібранні законодавчих зборів Нижньої Канади 17 грудня 1792 р. Результатом довгих дебатів стало прийняття рішення про те, що англійська і французька мови використовуватимуться урядом. Це рі-

шення діяло з 1792 р. до ухвали Акту про Унію у 1840 р., згідно з яким англійська мова стає офіційною мовою законодавчої влади. Однак, лінгвістична реальність була трохи іншою, адже спілкування з франко-канадцами вимагало використання французької мови у різних галузях, включно із законодавчою владою [4].

Британський уряд прагнув зміцнити позицію британців Північної Америки. Таким чином 1 липня 1867 р. було ухвалено Акт про Британську Північну Америку, який проголошував створення Канадської конфедерації. Три існуючі британські колонії – провінція Канада (включаючи Онтаріо та Квебек), Нова Шотландія і Нью-Брансвік – стали територією Канади, яка складалася з чотирьох провінцій – Онтаріо, Квебек, Нова Шотландія і Нью-Брансвік. Ще в 1858 р. королева Вікторія призначила місто Оттаву столицею тодішньої провінції Канада, і місто продовжувало виконувати функцію столиці у новоутвореному домініоні. Засновники Канадської конфедерації мали намір утворити сильний централізований уряд і таким чином сприяти зміцненню почуття національної єдності у канадців [4].

Багато франко-канадців були вдоволені створенням Конфедерації, адже місто Квебек знову стало столицею з власним парламентом, а французька мова набула політичного та правового статусу. П. 133 Акту про Британську Північну Америку затвердив використання англійської і французької мови у федеральних парламентських дебатах і в судочинстві федеральних судів, парламенті та судах Квебеку. У п. 133 також зазначалось, що закони повинні вводитись у дію та опубліковуватись двома мовами. П. 93 містив положення, яке мало хоч не прямий, однак лінгвістичний ефект. Він зазначав, що освіта була сферою впливу провінцій, але останні повинні поважати права та привілеї шкіл для певних груп населення [2].

Однак, становище та майбутнє французької мови у Канадській Федерації виявилось не надто певним. Велася політика асиміляції, наприклад, у контексті шкільної системи освіти і виникало багато дискусій через те, що деякі провінції, в яких франкомовні громадяни були меншиною, позбавляли цих громадян прав навчати дітей у французьких католицьких школах. Незважаючи на численне франкомовне населення, уряд провінції Манітоба усунув французьку мову із шкільного навчання у 1890 р., а також заборонив використовувати французьку мову в законодавчих установах, не зважаючи на той факт, що дотримання лінгвістичних прав франкомовного населення гарантувалося. Інший приклад обмеження освітніх прав можна знайти на північно-західних територіях, які у 1892 р., затвердили англійську мову єдиною мовою навчання [4]. Зрештою, можна зробити висновок, що Конфедерація не захищала прав франкомовних меншин.

У 1913 р. провінція Онтаріо внесла поправку № 17 до закону про мову, яка обмежувала права франкомовних мешканців провінції навчати своїх дітей французькою мовою. Того ж року політик

Г. Фергюсон (H. Ferguson), який згодом став прем'єр-міністром провінції Онтаріо, висловив причину прийняття цього рішення, зазначивши, що білінгвальна система сприяє ізоляції рас. Вона сповнює молодь переконаннями у расовій відмінності та перешкоджає змішанню різних елементів заради збільшення населення. Досвід Сполучених Штатів, де національна шкільна освітня система визнає лише одну мову легко доводить мудрість цієї системи [4, с. 27].

Друга половина XIX – перша половина XX ст. стала часом важливого соціального та культурного розвитку Квебеку. Було засновано багато освітніх закладів, шкіл та університетів, таких як Університет Лаваль, перший франкомовний католицький університет (1852), Монреальський університет (1878), Політехнічна школа Монреалу (1873) та Вища школа комерційних студій у Монреалі (1907). Відбулися значні зміни у розвитку друкованих засобів масової інформації, почали виходити друком впливові газети такі як «La Presse» (1884) і «Le Devoir» (1910). Значно зросла кількість населення, від 890 000 до 5 259 000 і більшість, понад 81%, були франкомовними [4]. Однак з дітей іммігрантів ходили до англійських шкіл і таким чином інтегрувалися радше в англійське середовище, аніж у франкомовне. Якщо раніше серед франко-канадців переважала ідея опору асиміляції, то з часом акцент змістився на проблему виживання в контексті меншини. Оскільки Квебек був єдиною провінцією, в якій франкомовне населення було більшістю, він зайняв центральну позицію у боротьбі за захист прав франко-канадців.

Великі соціальні зміни, що розпочалися у 1960 р. в Квебеку, мали значний вплив на мову та мовну політику. Французька мова стала основною складовою національного образу жителів Квебеку, визначаючи та підкреслюючи їхню відмінність. У 1963 р. було створено Королівську комісію з питань білінгвізму та бікультуралізму, яка дала поштовх до прийняття Закону про державні мови у 1969 р., як спробу до визнання лінгвістичної дуалістичності Канади, що базувалася на концепті двох націй-засновниць. Освіта та інтеграція іммігрантів набули першочергового значення, адже франкомовне населення було заледве спроможним відтворити себе, і підтримання кількості франкомовних мешканців все більш залежало від імміграції. Було вжито певні заходи для спонукання іммігрантів віддавати своїх дітей до франкомовних шкіл. У 1974 р. новий уряд Квебеку прийняв закон, оголосивши французьку мову офіційною мовою провінції і зобов'язавши дітей іммігрантів відвідувати франкомовні школи [5].

Висновки. Отже колонізація земель, які сьогодні є територією Канади, двома державами – Францією та Великобританією, зіткнення їх політичних та економічних інтересів, безпосереднє сусідство англо- та франкомовних жителів спричинили гостру необхідність володіння двома мовами. Окрім того численні іммігранти задля ефективної інтеграції у канадське суспільство були змушені вивчати одну з державних мов Канади.

Список літератури:

1. Boberg C. The English Language in Canada: Status, History and Comparative Analysis / C. Boberg. – Cambridge University Press, 2010. – 242 p. – P. 55-106.
2. British North America Act 1867 [Електронний ресурс] // Legislation.gov.uk / Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/30-31/3/enacted>
3. Charbonneau H. The population of the St. Lawrence Valley, 1608-1760: A population history of North America / H. Charbonneau, B. Desjardins, J. Legare, H. Denis. – Cambridge University Press, 2000. – P. 99-142.
4. Conrick M. French in Canada: Language Issues / M. Conrick, V. Regan. – Peter Lang, 2007. – 186 p. – P. 11-36.
5. Edwards J. Language in Canada / J. Edwards. – Cambridge University Press, 1998. – 504 p. – P. 13-36.
6. Lascoursiere J. Canada-Québec 1534-2000 / J. Lascoursiere, J. Provencher. – Les éditions du Septentrion, 2001. – 591 p.

Шийка Ю.И.

Национальный университет «Львовская политехника»

ИСТОРИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РАЗВИТИЯ БИЛИНГВИЗМА В КАНАДЕ

Аннотация

Выполнен анализ исторических предпосылок развития билингвизма в Канаде. Период исследования – XVI-XX век. Изучена и проанализирована научная литература, посвященная проблемам зарождения и развития билингвизма в Канаде в данный промежуток времени. Установлено, что билингвизм в Канаде получил распространение из-за колонизации земель двумя странами – Великобританией и Францией, поэтому ряд социальных и экономических факторов привёл к необходимости изучения двух языков. В статье изложены основные этапы развития билингвизма, а также политические, экономические и социальные факторы, которые непосредственно повлияли на зарождение и распространение двуязычия.

Ключевые слова: поселения, коренные племена, иммигранты, этническая ассимиляция, колонисты, официальный язык.

Shyika J.I.

Lviv Polytechnic National University

HISTORICAL BACKGROUND OF THE DEVELOPMENT OF BILINGUALISM IN CANADA

Summary

The analysis of the historical preconditions of development of bilingualism in Canada has been carried out. The period of the investigation is the 16th – 20th century. Scientific literature concerning problems of formation and development of bilingualism has been analyzed. It was concluded that bilingualism developed in Canada due to colonization of the territories by Great Britain and France, so economic and social factors necessitated mastery of two languages. The main periods of the development of bilingualism as well as political, economic and social factors were described.

Keywords: settlements, native tribes, immigrants, ethnic assimilation, colonists, official language.